

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การใช้และบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม พัฒนาการนักเรียนของ โรงเรียนอนุบาลวีรยา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษา เอกสารและงานที่เกี่ยวข้องและนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้
2. ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอสันทราย ด้านการละเล่นพื้นบ้าน ด้านภาษา และวรรณกรรม และด้านการแต่งกาย
3. แนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
4. แนวทาง และวิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการเรียนการสอน
5. แนวคิด หลักการ และวิธีการบริหารคุณภาพ PDCA
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

แนวคิดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มีข้อสรุป ดังนี้ยุทธศาสตร์นี้ครอบคลุมด้านการพัฒนา 3 เรื่อง คือ เรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับการศึกษานั้น การพัฒนา คนไทยให้มีคุณธรรมนำความรู้ โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้อันของคนทุกกลุ่มวัย ตลอดชีวิต ตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ จัดการองค์ ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ สามารถนำไปพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ได้ต่อไป

แนวทางการพัฒนา ข้อหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า การสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความ พร้อมด้านสติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม ภายใต้ระบบการศึกษาที่มุ่งการเรียนรู้ทั้งการปฏิบัติ และวิชาการ โดยพัฒนาเด็กเริ่มตั้งแต่ในครรภ์มารดาจนกระทั่งเกิดให้เติบโตตามวัยอย่างเหมาะสม และพร้อมเรียนรู้ โดยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับพ่อแม่ในการดูแลสุขภาพและพัฒนาเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดทั้งทางจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ฝึกให้เด็กคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เป็นระบบ รู้จัก เข้าใจและสามารถควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม รู้ถึงความสามารถที่ตนมีอยู่

และร่วมมือกับผู้อื่นผ่านการเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์จริงและมีความสุขจากการเรียนรู้ ข้อต่อมาคือพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ และปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

บทบาทภาคีการพัฒนา ด้านสถาบันการศึกษา นั้นต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยการค้นหาศักยภาพเด็กและพัฒนาให้สอดคล้องกับความสามารถและความถนัด ส่งเสริมให้เด็กเชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบการศึกษา ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม

ดังนั้นการนำแนวคิดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มาใช้ในการเรียนการสอนของ โรงเรียนอนุบาลวิเศษ จึงควรคัดสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอสันทราย มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง ตามความชอบและความสนใจของเด็ก ให้เด็กมีความสุขจากการได้เรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของ โรงเรียน ที่มีความเหมาะสมและอำนวยความสะดวกแก่เด็กได้อย่างเต็มที่ เพื่อจะส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เติบโตสมวัย และสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้ในอนาคต

ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอสันทราย ด้านการละเล่นพื้นบ้าน ด้านภาษาและวรรณกรรม และด้านการแต่งกาย

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการละเล่นพื้นบ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการละเล่นพื้นบ้านของอำเภอสันทราย จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่นแล้วพบว่ามีการละเล่นพื้นบ้าน 12 รายการ ดังนี้

1.1 การเล่นตำแสง

อุปกรณ์ ชิดพื้นดินเป็นตาราง แบ่งเป็น 6 ช่อง ช่องที่ 4 และ 6 แบ่งครึ่งเป็นแนวตั้ง ด้านบนเป็นหัวกะโหลก ใช้เบี่ยงซึ่งทำด้วยแผ่นดินเผา สำหรับทอย

วิธีเล่น ก่อนเริ่มเล่นผู้เล่นจะทอยเบี่ยงไปยังหัวกะโหลกให้ใกล้ศูนย์กลางมากที่สุด ผู้ที่ทอยได้ใกล้ศูนย์กลางมากที่สุดเป็นผู้เริ่มเล่นก่อน ส่วนที่ห่างออกไปจะเล่นเป็นรอง ๆ กันไปตามลำดับ

ในการเล่นผู้เล่นยืนนอกเส้นด้านตรงข้ามหัวกะโหลก ทอยเบี่ยงลงในตาที่ 1 แล้วเขย่งขาเดียวข้ามตาไป จะลง 2 ขาพร้อมกันในตาที่ 2 เมื่อถึงตาที่ 6 แล้วกระโดดกลับมาตามทางเดิม เมื่อมาถึงตาก่อนตาที่ทอยไว้ ก็ลงเก็บเบี่ยงในตาถัดไป กระโดดข้ามแล้วทอยเบี่ยงไปตาถัดไปอีกต่อไป และกระโดดตามวิธีการเดิม (บุญศรี รัตนง. 2554: สัมภาษณ์)

การเล่นต้าแสง เหมาะสมกับการนำมาใช้เล่นกับเด็กอนุบาลเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการ การเล่นจะช่วยให้เด็กได้ฝึกการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่จากการเขย่ง กระโดด ได้ฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็กจากการหยิบทอย ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมจากการเล่นที่ทำทายความสามารถของตนเอง และด้านสติปัญญาจากความสนใจและมีสติกับการเล่นต้าแสง

1.2 การเล่นโก้งแก้ง

อุปกรณ์ ไม้ไผ่ ความยาวประมาณ 3 – 3.5 เมตร และไม้ไผ่ขนาดสั้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-3 นิ้ว ยาวครึ่งฟุต – หนึ่งฟุต

วิธีการเล่น ไข่ง่ามเท้าตีไม้ พยายามขึ้นทรงตัวให้ได้ หักเดินไปหน้าหลัง แข่งซี่โก้งแก้ง ลุยโคลน ลุยน้ำ ผู้ใดไปถึงก่อนโดยไม่ตกโก้งแก้งถือว่าชนะ (บุญศรี รัตนัง, 2554: สัมภาษณ์)

การเล่นโก้งแก้งเป็นการละเล่นที่เด็กผู้ชายนิยมเล่น เป็นการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านการทรงตัวของเด็ก และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

1.3 การเล่นก๊อบแก็บ

อุปกรณ์ กะลา 2 ซีก และเชือกยาวประมาณ 1-1.5 เมตร 1 เส้น

วิธีการเล่น นำเชือกมาขมวดเป็นปมแล้วร้อยเข้าไปในกะลา ให้กะลาคว่ำทั้งสองซีก เวลาเล่นใช้นิ้วตีเชือกที่อยู่เหนือกะลาทั้งสองข้าง ส่วนมือจับเชือกไว้แล้วก้าวเดิน จะมีเสียงดัง "กุกกัก" เป็นการเล่นสนุกอย่างหนึ่งของเด็ก (บุญศรี รัตนัง, 2554: สัมภาษณ์)

ในการเล่นผู้ใดเดินกะลาได้เร็ว และไม่ล้มจะเป็นผู้ชนะ หากเป็นการเล่นคนเดียวเด็กจะได้จินตนาการในการเล่นของตน เช่น สมมุติว่าเป็นการขี่ม้า หรือเดินรองเท้าส้นสูง เป็นต้น

การเล่นก๊อบแก็บ ช่วยฝึกกล้ามเนื้อมัดใหญ่และฝึกการทรงตัวของเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมจากการเล่นแข่งขัน

1.4 การเล่นเตี้ย

จำนวนผู้เล่น ทีมละ 3 คน จำนวน 2 ทีม

วิธีการเล่น เล่นบริเวณลานกว้าง ที่โล่งแจ้ง โดยขีดเส้นเป็นตาราง 3 ช่อง ผู้เล่นฝ่ายหนึ่งยืนประจำเส้น อีกฝ่ายจะวิ่งผ่านแต่ละเส้น ไปโดยไม่ให้เจ้าของเส้นแตะได้ ฝ่ายตรงข้ามจะเริ่มวิ่งผ่านเส้นแรกไปจนถึงเส้นสุดท้ายแล้ววิ่งกลับ ถ้าวิ่งกลับถึงเส้นแรกโดยไม่ถูกฝ่ายตรงข้ามแตะได้ก็พูดว่า "เตี้ย" ก็จะเป็นฝ่ายชนะ (บุญศรี รัตนัง, 2554: สัมภาษณ์)

การเล่นเตี้ย ช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงทางร่างกายของเด็กจากการวิ่ง และ

ช่วยฝึกให้เด็กสร้างจินตนาการ ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม จากการเล่นเป็นทีม ส่งเสริมให้เด็กมีความสุข ยิ้มแย้มแจ่มใส เล่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ส่งเสริมความสนใจต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว นอกจากนี้การเล่นในบริเวณกว้างและการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี จะช่วยให้เด็กมีอิสระในการเล่น ภายในขอบเขตที่เหมาะสม

1.5 การเล่นม้าก้านกล้วย

อุปกรณ์ ก้านกล้วย มิด ไม้ก๊ัด และเชือก หรือปอ หรือเชือกฟาง

วิธีเล่น นำก้านกล้วยที่เลาะใบตองออกแล้วเหลือใบตองติดปลายไว้เล็กน้อย เชื่อมด้านข้างของโคนทั้ง 2 ข้าง ไม่ให้ขาดจากกัน ส่วนกลางหักลงมาเป็นหน้าม้า ส่วนที่ถูกเชื่อม จะเป็นหูม้า นำไม้แหลมแทงยึดหัวม้ากับคอม้าไว้ ใช้เชือกผูกคล้องคอม้าสำหรับดึงเวลาขี่ เด็กจะขี่ม้าก้านกล้วยเล่นและจินตนาการว่าได้ขี่ม้าจริง ๆ โดยทำท่าวิ่งเลียนแบบม้าวิ่งไปมาหรือจิ้งจิ่งแข่งกัน (บุญศรี รัตนัง. 2554: สัมภาษณ์)

การเล่นม้าก้านกล้วยทำให้เด็กสนุกสนาน เกิดจินตนาการ ได้ออกกำลังกาย โดยเด็กจะใช้ก้านกล้วยมาทำเป็นหัว หู และหางม้า แล้วสมมติตัวเองว่าเป็นคนขี่ม้าพาวิ่ง ม้าก้านกล้วยเป็นการเล่นพื้นบ้านของเด็กที่ดี ถือเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ และจิตใจ

1.6 ยิงปืนก้านกล้วย

วิธีเล่น ใช้มือปัดหรือรูดรอยปาด ก้านกล้วยทำให้เกิดการกระทบกันมีเสียงดัง คล้ายเสียงปืนการทำปืนก้านกล้วยเป็นของเล่นพื้นบ้านที่ท่าง่าย วัสดุหาง่าย (บุญศรี รัตนัง. 2554: สัมภาษณ์)

การเล่นปืนก้านกล้วยช่วยส่งเสริมให้เด็กมีจินตนาการ และได้อรรถประโยชน์ของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ

1.7 การเล่นไข่เต่า

อุปกรณ์ ก้อนหินเท่ากับจำนวนผู้เล่น วงกลมรัศมี 1 เมตร

วิธีการเล่น นิยมเล่นในหมู่เด็กผู้ชาย ประมาณ 3-4 คน ผู้รักษาไข่เต่า

(ก้อนหิน) จะทำหลุมไว้กลาง โดยคร่อมทั้งหลุมไว้ ผู้ที่อยู่ข้างนอกคอยแย่งไข่ให้ได้ ถ้าผู้รักษาไข่เต่าแตะถูกตัวผู้นั้นจะเข้าไปเป็นเต่าคอยรักษาไข่ต่อไป ไข่ที่ถืออยู่ขณะถูกแตะจะต้องคืนที่เดิม ถ้าเต่าถูกแย่งไข่ไปหมดให้นำมาวางที่เดิม และผู้นั้นคอยรักษาไข่เต่าต่อไปจนกว่าจะมีคนใหม่มาแทน (บุญศรี รัตนัง. 2554: สัมภาษณ์)

การเล่นไข่เต่า ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม ส่งเสริมให้เด็กมีความสุข ยิ้มแย้ม แจ่มใส การได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ และจิตใจ

1.8 สิกข์งา หรือเล่นชิงช้า

อุปกรณ์ ชิงช้าทำด้วยเชือกเส้นเดียว สอดเข้าไปในรูกระบอกไม้ซาง แล้วผูกปลายเชือกทั้งสองไว้กับต้นไม้หรือพื้นเรือน

วิธีเล่น แกว่งชิงช้าไปมา ผู้เล่นจะร้องเพลงตามจังหวะที่ชิงช้าแกว่งไกวไปมา ดังนี้

"สิกข์งา อีหล้าจ๋อ้อย ชิ่นค้อยน้อย มาแพวค้อยหลวง เก็บผักจิ้งหวง ห้อยยาเขื่อนลุ่ม เก็บผักกุ่ม ห้อยยาเขื่อนบน ลูกแก้วสองตน กับคนผู้หนึ่ง ตีตึงตึง ห้อยยาสาวฟัง กวักชี่ดั่ง ห้อยยาสาวจูบ แปงคูปน้อย ห้อยยาสาวนอน ชี่ยองซอน ห้อยยาสาวไหว ร้อยดอกไม้ ห้อยยาสาวเหน็บ จะเข็บขบหู ปูหนีบข้าง ช้างไล่แทง แมงขบเขี้ยว เสียวไล่ฟัน ตกขุมแมงมัน ตีฆ้องม้องม้อง"
(ผู้ร้อง ศาสตราจารย์เกียรติคุณณณิ พยอมยงค์ อ้างในเพลงเด็กท้องถิ่นล้านนา, 2547: 53)

การสิกข์งา สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่เด็ก ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ อีกทั้งยังเป็นการฝึกฝนความสามารถด้านการพูดภาษาท้องถิ่นภาคเหนือด้วย

1.9 การเล่นจุ่มจะหลี่

วิธีเล่น นิยมเล่นตั้งแต่ 2 – 5 คน ให้คนใดคนหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการเล่น แบนมือออก ผู้เล่นคนอื่น ๆ เหนี่ยวเชือกแต่ละลงไปกลางอุ้งมือของผู้ดำเนินการเล่น แล้วร้องเพลง "จุ่มจะหลี่" เมื่อร้องจบจะหุบมือโดยเร็ว และพยายามหุบเอานิ้วของคนใดคนหนึ่งไว้ให้ได้ ส่วนผู้เล่นคนอื่น ๆ ก็พยายามเอานิ้วออกให้เร็วที่สุดไม่ให้จับได้เมื่อเพลงจบ ถ้าจับนิ้วใครได้ก็ให้คนนั้นเป็นผู้ดำเนินการเล่นต่อไป ถ้ายังจับนิ้วใครไม่ได้ก็เป็นผู้ดำเนินการต่อไปอีก

เพลงประกอบการเล่นจุ่มจะหลี่ มีดังนี้

“จุ่มจะหลี่ จี่จะหลุบ
คนใดหุบ คนนั้นเป็น”

(ผู้ร้อง เด็กหญิงสุธรา จันทรานิมิตร อ้างในเพลงเด็กท้องถิ่นล้านนา, 2547: 60)

การเล่นจุ่มจะหลี่ ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการเด็กด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ และส่งเสริมการพูดภาษาท้องถิ่นภาคเหนือจากเพลงที่ได้ร้องประกอบอีกด้วย

1.10 การเล่นกำปู้กกำปู้

วิธีเล่น เล่นประมาณ 4-5 คน ผู้เล่นนั่งล้อมวงกันแล้วกำมือข้างใดข้างหนึ่ง วางบนพื้นตรงหน้าผู้เล่นแล้วให้ผู้ดำเนินการเล่นผู้ร้องเพลง “กำปู้กกำปู้” ในขณะที่ร้องก็ใช้กำปั้นของผู้ดำเนินการเล่นทุบเบา ๆ ลงบนมือของผู้เล่น ถ้าเนื้อเพลงจบลงที่มือของใครคนนั้นก็ต้องเป็นผู้ดำเนินการต่อ ถ้าเหลือใครเป็นคนสุดท้ายคนนั้นเป็นผู้แพ้

เพลงประกอบการเล่นกำปึกกำปุย มีดังนี้

“กำปึกกำปุย สุขขิงสุขข่า
 ผักหญ้าผักขม ผักหอมเต็มบ้าน
 ดอกก้านเต้าะเต้าะ หมาแฮะตกขุม
 อุ่มหน้าดูบ”

(ผู้ร้อง นายคำผาย นุปีง อ้างในเพลงเด็กท้องถิ่นล้านนา, 2547: 62)

การเล่นกำปึกกำปุย ส่งเสริมให้เด็กมีความสุข ยิ้มแย้มแจ่มใส ได้เล่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมจากการเล่นกับเพื่อน

1.11 การเล่นปะเป็มไบปู

วิธีเล่น เป็นการเล่นของเด็ก 2-6 คน นั่งล้อมวงกันแบมือทั้งสองข้างคว่ำลงวางเรียงรวมกันไว้กลางวง ผู้ดำเนินการเล่นใช้มือข้างหนึ่งวางไปบนหลังมือของผู้เล่นคนอื่น ๆ แต่ละข้าง แล้วร้องเพลงปะเป็มไบปู ถ้าเนื้อเพลงจบลงที่มือของใครคนคนนั้นต้องเอามือออก ใครเหลือมือเป็นคนสุดท้ายคนนั้นจะเป็นผู้ชนะ

เพลงประกอบการเล่นปะเป็มไบปู มีดังนี้

“ปะเป็มไบปู คนใดมาจ เอามือออกก่อน”

(ผู้ร้อง สามเณรพงษ์ เข้มทอง อ้างในเพลงเด็กท้องถิ่นล้านนา, 2547: 66)

การเล่นปะเป็มไบปู ส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กด้านสังคมและสติปัญญา รู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินจากการร้องเพลงภาษาท้องถิ่นล้านนาประกอบการเล่น

1.12 การเล่นสองคนปี่น่อง

วิธีเล่น จะเล่นต่อจากการเล่นปะเป็มไบปูจนเหลือ 2 คน เหลือมือคนละ 1 ข้าง ก็จะเปลี่ยนการร้องจากเพลงปะเป็มไบปูเป็นเพลงสองปี่น่อง เมื่อร้องจบคำสุดท้ายแล้ว ต่ำที่มือใครคนคนนั้นก็ออก คนที่เหลือเป็นผู้ชนะ

เพลงประกอบการเล่นสองคนปี่น่อง มีดังนี้

“สองคนปี่น่อง กินข้าวกับเกลือ
 คนใดเหลือ คนนั้นได้อุ่ม”

(สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ อ้างในเพลงเด็กท้องถิ่นล้านนา, 2547: 68)

การเล่นสองคนปี่น่อง ส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และได้ฝึกฝนการพูดภาษาท้องถิ่นล้านนาจากการร้องเพลงประกอบด้วย

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือด้านภาษาและวรรณกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ นิทานพื้นบ้านล้านนาที่มีเนื้อเรื่องสนุกสนานงูใจ และให้คติข้อคิด อัน ได้แก่

2.1 เรื่องอ้ายก่องจี่จู้

เป็นเรื่องราวของอ้ายก่องที่ชอบหลอกชาวบ้าน ไม่เว้นแม้แต่พ่อแม่เจ้าเมืองหรือพระสงฆ์ ให้ข้อคิดว่าการโกหกเป็นสิ่งไม่ดี และจะนำพาเอาความหายนะมาสู่ตัวผู้พูด และคนมีสติปัญญาสามารถเอาตัวรอดได้เสมอ

2.2 เรื่องขายปัญญา

เป็นเรื่องเล่าที่เปรียบเทียบว่าสติปัญญาความรู้ ความเฉลียวฉลาดปราดเปรื่องนั้นมีการนำเอามาขายดั่งสินค้าต่าง ๆ ได้ ข้อคิดที่ได้รับจากนิทานเรื่องนี้คือคนอวดรู้เมื่อไปพบคนที่รู้จริง ผู้เขาไม่ได้ยอมขายหน้า หรือปัญญาเป็นเรื่องของนามธรรมจะซื้อจะขายกันเหมือนวัตถุหาไม่ได้ ผู้รู้แจ้งในปัญญาคือผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นั่นคือประสบการณ์หรือการศึกษาด้วยการกระทำจริงนั่นเอง

2.3 เรื่องกบกินเดือน

นิทานเรื่องนี้ทำให้เราทราบถึงในสมัยก่อน ในเรื่องขนบธรรมเนียม เป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ไม่ควรเอาอย่างในเรื่องความอวดแค้น และมีความเชื่อว่าตายแล้วขึ้นสวรรค์ได้คนรกได้ เป็นการสอนให้คนทำความดีไม่กล้าทำความชั่ว

2.4 เรื่องดนตรีธรรมชาติ

นิทานเรื่องนี้ทำให้ข้อคิดว่า ธรรมชาติมีอิทธิพลต่อจิตใจ สามารถทำให้คนตั้งเครียดได้หรือผ่อนคลายอารมณ์ได้ เช่น เสียงดนตรี ทำให้มีอารมณ์สนุกสนานจนลืมสิ่งที่ตั้งเครียดไป อีกทั้งยังสอดแทรกเสียงต่าง ๆ ในธรรมชาติ ให้เด็ก ๆ ได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการเรียนรู้เสียงต่าง ๆ

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแต่งกาย

ปัจจุบันชาวเชียงใหม่ได้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมการแต่งกายพื้นเมืองขึ้น เป็นการประยุกต์รูปแบบของเสื้อผ้าในยุคดั้งเดิม ซึ่งมีหลายเผ่าพันธุ์แต่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาวพื้นเมืองเหนือไว้ ดังนั้นจึงได้มีการพิจารณาให้ความเห็นชอบในรูปแบบการแต่งกายพื้นเมือง โดยคณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่เมื่อปีพุทธศักราช 2534

เครื่องแต่งกายหญิง

เสื้อคอกลม แขนกระบอกต่อแขนต่ำ ผ่าอกตลอด ผูกเชือกหรือติดบ่าต่อมเต็บ(กระดุม) มีกระเป๋าสองข้าง ส่วนผ้าถุงจะเป็นชิ้นลายขวางต่อตีน ต่อเอวสี่ค้ำ เฉพาะช่วงเอวจะต่อด้วยผ้าฝ้าย

ชาวอีกประมาณฝ่ามือ ปัจจุบันจะเป็นชินดินรวด คือจะทอทั้งเชิงเอวครั้งเดียวกัน ไม่มีการเชื่อมต่อเหมือนที่ผ่านมา และเชิงจะมีลวดลายสลัpsi

เครื่องแต่งกายชาย

เสื้อคอกลมผ่าครึ่งอก ติดบ่าต่อมหอยสองเม็ด มีกระเป๋าทรงหรือไม่มีก็ได้ กางเกงจะมีรูปแบบคล้ายกางเกงจีน มีทั้งเดี๋ยวสะคอขาสั้น และเดี๋ยวยาวยาวถึงข้อเท้า เรียกว่า เดี๋ยวยาว ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายทอมือ

จากข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอสันทรายที่ได้ศึกษามาข้างต้น เห็นว่ามีประโยชน์ต่อการปลูกฝังเด็กปฐมวัย ให้ได้รู้จัก คุณเคย รู้สึกรัก และชื่นชอบภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งการละเล่นต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้ออกกำลังกาย พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ และมัดเล็ก การเล่านิทานช่วยพัฒนาด้านภาษา การสื่อสาร และให้ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม เครื่องแต่งกายแบบล้านนา ช่วยให้เด็กได้รู้จักผ้าถุงแบบพื้นเมือง ที่มีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในท้องถิ่นดังนั้น จึงควรมานำภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหลายดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพของเด็กให้เต็มตามความสามารถและความถนัด อันจะส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เติบโตสมวัย

แนวทางการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ.2544 อายุ 3 – 6 ปี

แนวทางการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการ ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า พัฒนาการของมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอน ไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไป

ดังนั้นครูจึงต้องมีความเข้าใจเด็ก สามารถอบรม เลี้ยงดู และจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์เรามีผลมาจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดีถ้าผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสริเริ่มความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่นและปลอดภัย ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อม

ที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้นี้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น การจัดหลักสูตรยึดแนวคิดที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเอง ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคนเด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์-จิตใจ และสังคม จากการเล่นเด็กมีโอกาที่จะอธิบายแสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาฉบับนี้จึงถือ “การเล่น” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม วัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

หลักการจัดการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา

การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ครูจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้นสภาพแวดล้อมภายในและนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้ และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็ก ระดับก่อนประถมศึกษา

การเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาเด็ก ควรมีการจัดการจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ การจัดพื้นที่ สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ ทั้งภายในและภายนอกอาคารให้กับเด็ก ในลักษณะที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางบวกและการเรียนรู้ โดยยึดหลักสำคัญคือ

1. ความสะอาด ปลอดภัย
2. ความมีอิสระที่เด็กจะได้เล่น สำรวจภายในขอบเขตที่เหมาะสม
3. การจัดของเล่นที่สร้างความสนใจให้เด็กได้เล่น ได้สัมผัสหรือจับต้อง
4. การจัดของเล่นหรืออุปกรณ์ให้อยู่ในที่ที่เด็กเอื้อมหยิบได้ถึง

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อม สำหรับเด็กอายุ 1 – 3 ปี มีดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้มีความอบอุ่นคล้ายคลึงบ้าน มีพื้นที่ว่างให้เด็กได้ตีบอล เล่น เคลื่อนไหวอย่างอิสระ โดยไม่เป็นอันตราย
2. จัดแยกพื้นที่สำหรับนอนพักผ่อน และรับประทานอาหาร ออกจากกัน เพื่อสุขอนามัยและความสะอาด
3. ติดกระจกบนข้างฝาต่อจากพื้นห้อง หรือในที่ที่เด็กสามารถสังเกตเห็นตนเองได้
4. ตกแต่งภาพ หรือสิ่งต่างๆ ภายในห้องให้อยู่ในระดับสายตาเด็ก
5. พื้นห้องสะดวกต่อการทำความสะอาด
6. จัดของเล่นที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ ของเล่นแต่ละชนิดควรมีจำนวน 2-3 ชิ้น เพื่อไม่让孩子ต้องอดทนรอคอยนานเกินไป และจะต้องเป็นของเล่นที่ปลอดภัย ไม่อันตรายกับเด็ก สามารถล้างทำความสะอาดได้ มีขนาดใหญ่เกินกว่าที่เด็กจะกลืนลงคอได้

ซึ่งในส่วนของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ได้กำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนว่า ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เกิดการเรียนรู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งยังส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน นวัตกรรม และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนจัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา

ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด ปลอดภัย อบอุ่น และดึงดูดใจ จะส่งเสริมให้เด็กใช้แหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ในพื้นที่ที่เหมาะสม รวมถึงการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้น่าสนใจและเข้าถึงได้ง่าย ก็จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการนักเรียน ได้อย่างเต็มความสามารถ

แนวทาง และวิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการเรียนการสอน

1. แนวทางในการนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการเรียนการสอน (เอกสาร สน. ที่ 5/2545)

1.1 กำหนดจุดประสงค์จากผลการเรียนที่คาดหวังให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ใดบ้างจากบทเรียนนั้น เพื่อจะได้สร้างสื่อ หรือเลือกแหล่งเรียนรู้ ให้สัมพันธ์กับจุดมุ่งประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2 ศึกษาผู้เรียน โดยพิจารณาถึงวัย ระดับชั้น ความรู้ ประสบการณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อเป็นข้อมูลในการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้

1.3 ศึกษาธรรมชาติของเนื้อหา สาระ ที่ต้องการให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้แต่ละเรื่อง อาจมีลักษณะเฉพาะบางเรื่องด้วยการปฏิบัติจริง หรือเรียนรู้จริง คู่มือสาริตจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบางเรื่องต้องอาศัยจากการสืบค้นข้อมูล การฟัง การดู และการอ่าน

1.4 พิจารณาประโยชน์และความคุ้มค่าของแหล่งเรียนรู้ว่าสามารถสร้างความสนใจ สื่อความหมายและประสบการณ์การเรียนการสอนแก่ผู้เรียน การจัดประสบการณ์ เรียนรู้แก่ผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียน ได้ประสบการณ์ตรง

1.5 หาประสิทธิภาพของสื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยการปรับปรุงสื่อที่จัดไว้ เพื่อเป็นการปรับปรุงคุณภาพของสื่อว่าเหมาะสม ในการนำไปใช้

วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้

วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ คือ การนำผู้เรียน ไปสู่แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในบริเวณ โรงเรียนและนอกบริเวณ โรงเรียน เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์จริง และสอดคล้อง กับการจัดการเรียน การสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักดังนี้

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องเริ่มจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ในบ้าน ในห้องเรียน นอกบริเวณ โรงเรียน เช่น ไร่ นา แปลงเกษตรสาธิต ไร่สวนผสม โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ราชการ สถานที่ประกอบการ เป็นต้น

2. การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติจริง เช่น การปฏิบัติการเกี่ยวข้าว การทำนา การทำไร่ งานเชื่อม โลหะ งานปูน งานไม้ และการฝึกงานในสถานที่ราชการ สถานที่ประกอบการ เป็นต้น

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนรู้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การเรียนการสอน เป็นการนำคตินิยม ความเชื่อหรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสังสมหรือสืบทอดกันมา หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และจริยธรรม ที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามและความเป็นระเบียบแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระมาให้นักเรียน ได้เรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

ลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำเข้าสู่ระบบโรงเรียน มี 3 ลักษณะ คือ

1. คน
2. แนวคิดชาวบ้าน
3. ผลงานชาวบ้าน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถดำเนินการได้ 2 วิธี คือ

1. การเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน
2. การนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้หรือสถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน ครูผู้สอนหรือผู้ที่รับผิดชอบจะต้องศึกษาและจัดทำรายละเอียดข้อมูลในการจัดทำ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ (เอกสาร สน. ที่ 5/2545)

1. ศึกษาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง
2. จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. การนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

(เอกสาร สน. ที่ 5/2545) มีแนวทางดังนี้

- 3.1 ศึกษาหลักสูตร และสาระการเรียนรู้
- 3.2 จัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3.3 จัดทำแผนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์
- 3.4 ขอความร่วมมือกับชุมชนและปราชญ์ท้องถิ่น
- 3.5 เชิญปราชญ์ท้องถิ่นมาถ่ายทอดความรู้ หรือนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้
- 3.6 ทำการวัด ประเมินผล
- 3.7 รายงานผล สรุปผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ
4. ข้อดีในการนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกระบวนการเรียนการสอน
 - 4.1 ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง
 - 4.2 ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน
 - 4.3 ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อชุมชน และกระบวนการเรียนรู้
 - 4.4 ผู้เรียนเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 4.5 ผู้เรียนเกิดความรักท้องถิ่นและเกิดความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่า

ในท้องถิ่น

ดังนั้นแนวทางละวิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีแก่ผู้เรียนมากที่สุดนั้น จึงควรมีการศึกษาให้ชัดเจนถึงผลการเรียนที่คาดหวังของผู้เรียน พิจารณาตามช่วงวัย ระดับชั้น เน้นการปฏิบัติจริง และหมั่นปรับปรุงสื่อและแหล่งเรียนรู้ให้เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ครูผู้สอนควรจะต้องศึกษารายละเอียดจากหลักสูตรแม่บท แล้วนำมาจัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นของ โรงเรียน มีการวัดและประเมินผล รวมถึงสรุปผลให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

แนวคิด หลักการ และวิธีการบริหารคุณภาพ PDCA

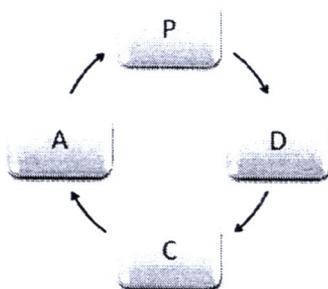
ถวัลย์ มาศจรัส (2546, หน้า 16-17) ได้กล่าวถึง นิยามและความหมายของ PDCA ว่าในช่วงของการปฏิรูปการศึกษา นวัตกรรมในการบริหารงานเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จเรื่องหนึ่งที่มีการนำเสนอมาใช้ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเป็นอย่างดีก็คือกระบวนการบริหารงานแบบ PDCA

PDCA คือวงจรการบริหารที่เป็นทั้งปรัชญา นวัตกรรม และเป็นต้นธารภูมิปัญญา หรือเป็นศาสตร์ใหญ่ของวงจรการบริหารในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะเครื่องมือการบริหารที่มีนัยร้อย พัน หรือหมื่นรูปแบบนั้นล้วนแต่มีแกนร่วมที่สำคัญบนพื้นฐานเดียวกัน นั่นคือวงจรการบริหารแบบ PDCA

- P หรือ PLAN หมายถึง การวางแผน
- D หรือ DO หมายถึง การปฏิบัติตามแผน
- C หรือ Check หมายถึง การตรวจสอบและประเมิน
- A หรือ Act หมายถึง ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา

ความสำเร็จของการบริหารงาน ล้วนมาจากวงจรบริหารแบบ PDCA

รูปธรรมของวงจรบริหารแบบ PDCA นั้น มีดังนี้

ที่มา: PDCA นวัตกรรมกาเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเขียนหนังสือสำหรับครูและผู้บริหาร, 2546.

บุคคลและหน่วยงานที่นำกระบวนการบริหารแบบ PDCA ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้มีการปฏิบัติจนเป็นหนึ่งเดียวกับวิธีการทำงานปกติ ได้แก่ ดร.รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนัก นายกรัฐมนตรี ทำให้การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาก้าวไปข้างหน้าอย่างเป็นระบบทั้งในส่วนของ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข

ในการนำกระบวนการบริหารแบบ PDCA มาใช้กับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ควรมีการวางแผนนำแหล่งเรียนรู้แต่ละอย่าง มาวิเคราะห์ถึงวิธีการ จุดประสงค์ และประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้นั้น ๆ แล้วนำมาเชื่อมโยงกับแผนการจัดการเรียน การสอน ว่าแหล่งเรียนรู้ใดเหมาะสมและมีจุดมุ่งหมายใกล้เคียงกับการเรียนการสอนใดบ้าง นำไปจัดทำแผนการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย เป็นสำคัญ ต่อจากนั้นปฏิบัติตามแผนที่ได้จัดทำโดยมีการจดบันทึกและบันทึกภาพเป็นหลักฐาน ซึ่งผู้บริหารต้องทำการตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติตามแผนการเรียนการสอนของคุณ ความสำเร็จของแผนกับความสนใจและความต้องการของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน พร้อมทั้งมีการจดบันทึกการประเมินการใช้แผนการเรียนรู้ เพื่อที่จะนำผลที่ได้มา ปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งพัฒนาให้มีความเหมาะสมในการนำแผนฯ ไปใช้ครั้งต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้และบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการนักเรียนของ โรงเรียนอนุบาลวิเวกา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีงานวิจัยที่น่าสนใจควรแก่การพิจารณาเพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาหาแนวทางในการใช้ และบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าว ซึ่งมีผู้เสนอผลการวิจัยไว้ดังนี้

อุไรวรรณ บุญอรพิภิญโญ (2544) ได้ศึกษา “สภาพและปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด ลพบุรี” พบว่า มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นทั้ง 4 กลุ่ม โดยนำ กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีมาใช้มากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มคติความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ กลุ่มแนวคิด หลักปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน และกลุ่ม การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง ตามลำดับ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรับ กิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด สำหรับปัญหาที่พบคือ ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหา ด้านความรู้ ส่วนการสัมภาษณ์ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ปราชญ์เหล่านี้จัดเป็นกลุ่มแนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีชาวบ้านมากที่สุด มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา

ในลักษณะการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งฝึกงานในชุมชน ปัญหาที่พบมีเล็กน้อย คือ ระยะเวลาในการถ่ายทอดความรู้มีไม่เพียงพอ ปัญหานักเรียนขาดความสนใจ และงบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอตามลำดับ

ทางด้าน นवलศรี ธีราช (2545) ได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาหลักสูตร ในตำบลดงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย พบว่า การจัดการศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษา หัวใจสำคัญคือการปฏิรูปหลักสูตรและปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนรู้ซึ่งเป็นทรัพยากรในท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน เป็นคนเก่ง คนดี และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การเรียนรู้ซึ่งครูจะเป็นผู้กำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาไปตามศักยภาพ แหล่งเรียนรู้หรือสื่อการเรียนรู้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุผลตามจุดประสงค์และมีประสิทธิภาพ

จากการสำรวจพบว่า แหล่งเรียนรู้ แหล่งวิทยากรที่สามารถนำมาเป็นสื่อการเรียนรู้หรือพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาประกอบด้วย บุคลากรซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ และสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ซึ่งมีคุณภาพและศักยภาพที่แตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษาหรือชุมชน สามารถที่จะเลือกเอาทรัพยากรแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาหรือพัฒนาชุมชนได้ในลักษณะและรูปแบบ ดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือผู้ประสานการเรียนรู้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการมีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล วิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่น ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ กำหนดเนื้อหาสาระ จุดประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อแหล่งเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และอาจรวมถึงเป็นครูผู้สอนด้วย ซึ่งเป็นลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมตามแนวปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง

2. วิทยากร หรือผู้สอน โดยการเชิญเจ้าของภูมิปัญญาหรือผู้ประสานการเรียนรู้ ให้ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน โดยตรง หรือเป็นวิทยากรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ตามแนวปฏิรูปการศึกษาทำได้ 2 ลักษณะคือ โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมหรือเนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาหลักสูตรเอง หรือเชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาทำหน้าที่เป็นครูแทน โดยครูผู้สอนทำหน้าที่สนับสนุนและจัดบันทึกอยู่นอกวงเท่านั้น โดยครูผู้สอนจะต้องจัดทำโครงการและวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับวิทยากรไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้การเลือกสื่อการเรียนรู้จะต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะสอนต้องเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน รวมถึงค่าใช้จ่าย และความสะดวกในการใช้สื่อด้วย

3. แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล จากการศึกษาพบว่าแหล่งเรียนรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ประสานการเรียนรู้สามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เป็นสื่อการเรียนรู้นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ตามศักยภาพของผู้เรียน อาจอยู่ในรูปผู้ให้ข้อมูลการบอกเล่าเรื่องราวประวัติ ข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน หรืออาจอยู่ในรูปของเอกสารสิ่งพิมพ์ แต่มีข้อควรคำนึงคือ ข้อมูลที่ได้ควรมาจากหลาย ๆ แหล่ง และมีเอกสารหลักฐานประกอบด้วย ก็จะให้มีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์มีความหมายต่อผู้เรียน

จะเห็นได้ว่า แหล่งเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาในท้องถิ่นหรือสื่อการเรียนรู้ในท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการจัดการศึกษา ในการจัดกระบวนการเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วน ประพัฒน์ วรทรัพย์ (2546) ได้ศึกษาแหล่งการเรียนรู้แบบบูรณาการในพื้นที่โดยรอบโรงเรียนศรีวิชัยวิทยา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม พบว่า แหล่งการเรียนรู้รอบโรงเรียนศรีวิชัยวิทยาแต่ละแห่งมีเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จำแนกประเภทของแหล่งการเรียนรู้แบบบูรณาการออกเป็น 5 ประเภท โดยแต่ละประเภทมีจำนวนแหล่งการเรียนรู้ดังนี้ แหล่งการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 8 แห่ง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4 แห่ง แหล่งการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 8 แห่ง และแหล่งการเรียนรู้ด้านวิทยาการสมัยใหม่ 9 แห่ง จำนวนแหล่งการเรียนรู้ทั้งหมดที่ศึกษาในแต่ละประเภทเมื่อรวมแหล่งการเรียนรู้ที่มีชื่อซ้ำอยู่ในแหล่งอื่น ๆ ด้วยมีจำนวนทั้งสิ้น 33 แหล่งการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญและการมีส่วนร่วมของชุมชน จะส่งผลให้นักเรียนเป็นคนเก่ง ดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ จากกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ด้วยกิจกรรมที่ผสมผสานและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีการวางแผนในการกำหนดโครงการร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครูผู้สอน และชุมชนที่เกี่ยวข้อง สำหรับการดำเนินงานของโรงเรียนศรีวิชัยวิทยาสามารถดำเนินการได้ในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอน ซึ่งสามารถจัดการเรียนรู้ได้ทั้งบูรณาการแบบคู่ขนาน บูรณาการแบบสหวิทยาการ และบูรณาการแบบโครงการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดทำแผนการเรียนรู้สถานศึกษาเป็นสำคัญ

สำหรับ สายสุนีย์ หมอดู (2549) ได้ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เรื่อง ของเล่นพื้นบ้าน พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ได้รับการพัฒนาจนมี คุณภาพ โดยมีขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานสาระการ เรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตลอดจนการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผ่าน การตรวจสอบจากกรรมการที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน และมีการนำแผนกิจกรรมไปทดลอง ใช้ก่อน แล้วนำมาปรับปรุงก่อนที่จะนำมาใช้สอนจริง ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดในแต่ละ แผนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้ ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและตั้งใจเรียนเป็นอย่างดี นอกจากนี้แผนกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติ และค้นหาแนวทางในการนำกิจกรรมไปสู่ความสำเร็จ ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น และสามารถนำกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ชีวิตจริง ได้โดยผ่านการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้กรมวิชาการ (2538, หน้า 12) ได้ระบุว่า การนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน ทำให้คน ในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในการให้ความรู้แก่ลูกหลานของตน

ด้านความคิดเห็นของนักเรียนหลังจากการเรียนรู้การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการ เรียนรู้เรื่องของเล่นพื้นบ้าน พบว่าผู้เรียนเห็นด้วยในระดับมาก เนื่องจากจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้อง กับเนื้อหาที่เรียน และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นนักเรียนสามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้ และมีเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น รู้สึกเป็นกันเอง ได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีความกล้า ที่จะซักถามเมื่อไม่เข้าใจหรือมีข้อสงสัย

ในขณะที่ ภัทรภรณ์ มานิตย์ (2550) ได้ศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียน โป่งสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การจัดการแหล่งเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามี ส่วนร่วมในทุกขั้นตอนรวมถึงการนิเทศติดตามผล เพื่อการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ ที่สำคัญคือครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ให้มากที่สุด จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุง ดูแล และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ สถานศึกษาอย่างเพียงพอ การจัดการศึกษาควรให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าในเรื่องการวาง แผนการดำเนินงาน หรือการนิเทศติดตามผล ที่สำคัญคือทุกฝ่ายต้องพึงตระหนักว่าการจัดการศึกษา ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาเพียงฝ่ายเดียว หากแต่เป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายในชุมชนและท้องถิ่น ที่ต้องร่วมมือกันจัดการศึกษา

และในปีเดียวกัน อัจฉรา วรหาญ (2550) ได้ศึกษาการจัดการ โครงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของ โรงเรียนวัดปางเดิม อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนได้จัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานได้ตรงกับความสามารถ หมุนเวียนภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน และกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละคน ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ จัดแหล่งเรียนรู้ให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง เผยแพร่ผลงานของบุคลากรต่อสาธารณชน ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในรูปแบบของคณะกรรมการ และให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ส่วนปัญหาพบว่า บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ และความถนัดเฉพาะเรื่อง และบุคลากรไม่เพียงพอในการจัดการเรียนรู้

สำหรับด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม โรงเรียนได้ให้บริการ อาคารสถานที่แก่ชุมชน ใช้ประโยชน์อาคารสถานที่ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และแนะนำนักเรียนให้ไปศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ กระตุ้นให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการรักษาอาคารสถานที่ แต่งตั้งคณะกรรมการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และจัดอาคารเรียนอาคารประกอบให้เพียงพอกับกิจกรรม ส่วนปัญหาพบว่า อาคารสถานที่คับแคบไม่เพียงพอต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมกับการปฏิบัติ ขาดแคลนอาคารสถานที่ สำหรับข้อเสนอแนะควรจัดหาอาคารสถานที่ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

ด้านงบประมาณ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสรรงบประมาณตามความสำคัญของกิจกรรม จัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่น และสำรวจแหล่งงบประมาณที่สนับสนุนการจัดการ โครงการ ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ ชี้แจงการบริหารงบประมาณของโครงการ จัดสรรงบประมาณให้กับโครงการอย่างพอเพียง และตรวจสอบการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ส่วนปัญหาพบว่า งบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน สำหรับข้อเสนอแนะควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการให้เพียงพอ

ส่วนวิธีปฏิบัติงานในโครงการ โรงเรียนได้กำหนดเป้าหมายความสำเร็จของการจัดการโครงการ ประเมินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนรู้ และนำเสนอผลการจัดการโครงการภายในสถานศึกษา ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ นำเสนอผลการจัดการ โครงการภายนอกสถานศึกษา ประเมินผลการจัดการ โครงการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมินตนเองในด้านการเรียนรู้ ส่วนปัญหาพบว่า วิทยากรให้ความรู้มีน้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน สำหรับข้อเสนอแนะควรจัดวิทยากรให้ความรู้พอเพียงกับจำนวนนักเรียน และควรจัดทำโครงการส่งเสริมภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

สำหรับ วัฒนา บุญญฤทธิ์ (2551) ได้ศึกษาแนวทางของสถานศึกษาต่อการพัฒนาเด็ก ดังนี้

1. การปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานให้เกิดขึ้น ซึ่งได้แก่ คุณธรรมเรื่องความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ การปลูกฝังคุณธรรมนี้เกิดจากการสอนสั่ง การอบรม การฝึกให้ทำ การนำไปใช้ การชมเชย ยกย่องเมื่อเด็กทำดี ให้กำลังใจเมื่อเขาประสบความลำบากในการทำดี การอบรมและเป็นตัวแบบที่ดีของผู้ใหญ่ในบ้าน ในชุมชน และในสังคม ประเทศ

2. ในสถานศึกษาปฐมวัยควรจัดให้มีการจัดประสบการณ์ที่เน้นเป้าหมายการปลูกฝังคุณธรรมควบคู่กับการจัดประสบการณ์ด้านความรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ฝึกทักษะพื้นฐานที่จำเป็น ฝึกทักษะชีวิต การคิดสร้างสรรค์ การใฝ่หาความรู้ เรียนรู้จากภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เรียนรู้เทคโนโลยีพื้นบ้านที่พึ่งพาตนเอง ปลูกฝังจิตใจที่รักท้องถิ่น และรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมทั้งหมดนี้อยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ และการแนะนำเป็นแบบอย่างเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ใหญ่

3. จัดการพัฒนาเด็กอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้การพัฒนาเด็กคงจะไม่ประสบความสำเร็จหากเป็นการจัดการเฉพาะภายในสถานศึกษา แต่ต้องเกิดจากความตั้งใจและการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และสถาบันต่าง ๆ ภายในชุมชน ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องสร้างความตระหนักให้แก่ชุมชน โดยยึดเป้าหมายว่าเด็กปฐมวัยทุกคนเป็นเด็กของชุมชน ดังนั้น ชุมชนต้องมีบทบาทในการกำหนดวัตถุประสงค์ แนวทาง วิธีการ และร่วมกันพัฒนาเด็กของชุมชนไปยังเป้าหมายที่ชุมชนกำหนด

4. สถานศึกษาจะต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ การรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก การทำวิจัยร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาที่กระทบต่อครอบครัวและตัวเด็ก การจัดการแหล่งความรู้ในชุมชน การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีการพึ่งพาตนเองของชุมชน เพื่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและองค์ความรู้ ตลอดจนการร่วมมือกับชุมชนในการปลูกฝังให้เด็กใช้ชีวิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

การพัฒนาเด็กในลักษณะดังกล่าว เป็นแนวทางหนึ่งของการจัดการการศึกษาปฐมวัย ที่มุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์ที่ตัวเด็ก ให้มีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถดูแลตนเองได้ สามารถสร้างสังคมที่เป็นสุขอย่างพอเพียงได้ กล่าวคือ ไม่เป็นผู้สร้างปัญหา เป็นผู้ป้องกันปัญหา เป็นผู้แก้ปัญหา และเป็นผู้สร้างสรรค์จรจร โลง สิ่งที่มีคุณค่าในสังคมในอนาคต

ในปีเดียวกัน วัตร สุขใจ (2551) ได้ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียนบ้านยางครก อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน พบว่าส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ จัดแหล่งเรียนรู้การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ร่วมกำหนดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการ ส่วนน้อยที่ปฏิบัติคือ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เลือกมาจัดการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ผู้เรียน และกำหนดหน้าที่ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับส่วนที่ไม่แน่ใจได้แก่ กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียน และประชุมชี้แจงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนของปัญหาพบว่าเยาวชนไม่ให้ความสนใจ และขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานและองค์กรอื่น ๆ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมและควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ในด้านการร่วมมือประสานงาน ส่วนใหญ่ ที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมสรรหาแหล่งทุน ร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และประชาสัมพันธ์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการ ส่วนน้อยที่ได้ปฏิบัติคือ การสืบสานประเพณีในท้องถิ่น การสนับสนุนครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมรับรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียน ส่วนที่ไม่แน่ใจคือ ร่วมรับรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียน ร่วมเป็นกรรมการในแผนงานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ความรู้ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ชุมชน ในส่วนของปัญหาพบว่าเยาวชนไม่มีความสนใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีผู้นำที่ คอยสนับสนุนเยาวชนและให้ความสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมาคือ ควรชี้แจงให้เข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในด้านการจัดหาทรัพยากร ส่วนใหญ่ ที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ เลือกคณะกรรมการการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ในการเลือกครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดแหล่งเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน และสรรหาคณะกรรมการการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนน้อยที่ได้ปฏิบัติคือ สรรหาครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในงานวิชาการของโรงเรียน และคัดเลือกครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับส่วนที่ไม่แน่ใจคือ สํารวจแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน สรรหาคณะกรรมการการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ส่วนของปัญหาพบว่า ขาดงบประมาณให้การสนับสนุน ไม่มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านยาสมุนไพร และไม่เห็นความสำคัญของครู

ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีข้อเสนอแนะคือ ควรมีหน่วยงานหรือองค์กรเข้ามาช่วยสนับสนุน ควรมีการสรรหาครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และควรมีการแสวงหาแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่ ที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ ให้ข้อเสนอแนะการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียน ให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสนอแนะความคิดเห็นในที่ประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับส่วนน้อยที่ปฏิบัติคือ ติดตามการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการ ติดตามการปฏิบัติงานของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิชาการ ส่วนที่ไม่แน่ใจคือ ติดตามการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เสนอแนะการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และเสนอแนะความคิดเห็นในที่ประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนปัญหาพบว่า ขาดงบประมาณในการจ้างครูภูมิปัญญาท้องถิ่นสถานศึกษาไม่มีการคัดเลือกครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และขาดผู้เชี่ยวชาญครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านยาสมุนไพร โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรหางบประมาณสนับสนุนในการจ้างครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และครูควรให้ความสนใจส่งเสริมให้มีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำหรับ ศรีวรรณ โลหะกิจ (2553) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เขตตำบลบ้านต้อม จังหวัดพะเยา ความพึงพอใจของผู้ปกครอง ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเขตตำบลบ้านต้อม จังหวัดพะเยา ในภาพรวมทั้งมคออยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นกุญแจสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของคนให้เหมาะสมกับหลักสูตรการเรียนการสอน บริบทของชุมชนหรือแม้แต่สภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ภายในโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องปรับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริม เพื่อบูรณาการ ในรายวิชาต่าง ๆ ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นนั้น ๆ ร่องลงมาเป็นด้านอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนและผู้ปกครองมีความพร้อมที่จะสนับสนุนความพึงพอใจต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นรูปธรรมมากขึ้นและให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ และด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้โรงเรียนปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ซึ่งในเรื่องของหลักสูตรการเรียนการสอนนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ

จากการศึกษางานวิจัยที่นำเสนอข้างต้น สรุปได้ว่า สถานศึกษาระดับปฐมวัยที่ดีจะช่วย
ปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพนั้น นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนที่ดีแล้ว ยังต้องมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และ
เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย โดยการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเล่น
และการเรียนรู้แก่เด็ก จะช่วยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง รวมถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน
และสถาบันต่าง ๆ ภายในชุมชน จะหล่อหลอมให้เด็กรู้จักพึ่งพาตนเอง สามารถช่วยเหลือตนเองได้
มีความสุขในการเรียน รักถิ่นกำเนิด และสามารถสร้างสังคมที่เป็นสุขอย่างพอเพียงได้